

НЕКАЛКІ гадоў назад я ўжо меў шчаслівы выпадак грамадскае Беларускае сямі ўражаннямі і некаторымі меркаваннямі аб сучасным літаратурным працы ў Лужыцкім краі. Цяпер така ж прыёмна магчымацца надзеяцца зноў, і з цешу сябе надзеяцца, што мае новыя ўражання ад надзяўнага навадвання Лужыцкіх аўдыявацаў Беларускага сяброўства, якія, бласпярэчна, добра інфармаваны аб культурным жыцці гэтага маленькага славянскага народа.

Апошнія гады ў з радасцю і захапленнем сачы за рэалізацыяй цудоўных здум маіх беларускіх калегаў, якія напісалі шмат прыкнёных артыкулаў пра рэалізацыю гісторыі культуры і літаратуры Лужыцкіх, выдалі цудоўны зборнік-анталогію «Там, дзе Шпрэва шуміць», і як чалавек, які мае дачыненне да славістыкі, смела магу сцвярджаць, што ініцыятыва Беларускае таварыства ў гэтых адносінах мае ўсеагульны характар, што іх праца, разам з работамі ўкраінскіх, у прыватнасці — львоўскіх славістаў, паклала вялікі пачатак лужыцка-свецкім культурным і літаратурным кантактам і ўзаемным

ніжнега далучэння фальклорных элементаў да мастацкіх твораў аб сённяшнім жыцці народа. Уваходзім у знаёмую, палеоную вясковую хату. Просты, склядзены з каменя кот. Але закідаюць кілімныя рабочыя стол, мноства гатовых і незаключаных ілюстрацый адразу разейваюць ідылію. Не толькі мастак, але і пісьменнік Мерчын Новак сведчыць, што гэты адасобленыя мае творчы характар, што яна проста неабходна пасля доўгіх вандроўванняў і напружанага грамадскага дзейнасці. Як пісьменнік, ён здае перавагу рэпартажам жанру, які непазрэда звязвае яго з жыццём і навакольным. Але ў іх сваіх рэпартажных кніжках іта лужыцкіх сцяжынах, «Мастакі, паэты, падарожнікі», «Калія Паміра і за Каўказам», «Балгарская вясна» і многіх іншых ён заставацца перш за ўсё мастаком. Такім я яго ўяўляю сабе зусім, такім — мастак і пісьменнік, жыць спецтр лужыцкага побыту, больш таго — лужыцкага сучаснасці.

Другі мастак, мастак слова, да якога вядуць усе сценкі ў Лужыцкім — Юры Брэзан. Юры Брэзан, знога я застаў

Выдавецтва «Беларусь» выпускае серыю беларускіх народных казак для дзяцей. На гэтым адмыслова выданы кніжкі «Шудоўная дудка», «Лёгі хлеб», «Тры браты», «Стралец і рыбак», «Кожні, пеньнік і лісіца», «Музыка-чарадзея», «Андрай за ўсіх мудраў», «Дзіва», «Не вытрывай» і «Каза-манюна» ў афармленні мастака Н. Палаўскага.

Памадаем жа ім хутэйшага падарожжа праз бібліятэкі і кнігарні да нашых маленькіх чытачоў.

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

Дзве падзеі адначасова і радуюць, і палохаюць мяне стражніца. Першая: я рыхтуюся паступаць у камсамол. Другая: прышоў тэрмін атрымліваць мне пашпарт. Больш за ўсё гэты падзеі трывожыць мяне тым, што я баюся пагуляць, як атрымаю, камсамольскі білет і пашпарт... Згубіў камсамольскі білет — і адразу ж выключыць з камсамола. Згубіў пашпарт — і адразу ў турму (такое і не іншае пакаранне ўяўляецца мне). Бо хто мне павярзіць: можа я прадала іх якому-небудзь шпіёну ці ворагу народа?.. Вось так пакутую я, задоўга яшчэ да таго, як атрымаць мне свае першыя, самыя адказныя дакументы.

Пашпарт, праўда, мо яшчэ і рана мне атрымліваць: калі я нарадзілася, дакладна ніхто не памятае. Арнементуема на маю аднагодку Анютку Корбушту: яна нарадзілася на другі дзень каляды (яе-то маці добра памятае!), а я за Анютку старэйшая на два дні. Значыць, мой дзень нараджэння ў студзені... Аднак Міша Наронскі — цяпер ён наш сваяк — атрымлівае мне ў раённым загсе метрыку аб нараджэнні, у якой мой узраст павялічваецца на тры дні год... Гэта падзея, як і кожная іншая, абмяркоўваецца перш за ўсё ў нас дома. Нашых дамашніх яна не заважае. Міша, які атрымліваў мне метрыку, махае на ўсіх рукі.

Чаго свэ палюхае гэты год? Што яна, хлопеч, што трэба будзе на год раней ісці ў салдаты? Падумаеш, дадалі адзін год! Затое не трэба будзе гэтацца на «наружны від» — гэты «наружны від» Міша вымаўляе з нейкай амаль гідлівасцю. Мне ён таксама праціфуе. Ісці на «наружны від» — устанавіваць узраст па знешняму выгледу — гэта трэба ісці на нейкую камісію, каб прыбле глядзель, слухальні. Мо яшчэ голую?.. Ін за што на свеце! Я хутэй заглядзілася б на вясцянне лішніх год. А то, падумаеш, нейкі там адзін год... «А дзючыне, ты думаеш, ён патронець — лішні год? — пытаецца Анюта. Яна прыхылава да нас з наляскай, з абедзюнама сваймі лядзюкамі. А лядзік ўжо як быццам і нічога — выдурваюцца. Ужо самі сядзіць у каліцы — не выдурваючы з ратуру ружовых пустышак. І Анюта ўжо не плача. Яна ўжо шчыра: харашая дзевачка, растуць спакойныя...

— Ах, замуж я не возьмуць за гэты лішні год! — як спічка, загараецца Міша. — Ув адно толькі ў галаве — замуж... — А як жа ты думаеш, і замуж спатрэбіцца, — свав устаўляе баба Іваніха. — Ей яшчэ трэба пацаць і скончыць і прывуку — тады будзеце кляпаціцца пра замуж! — усюхвае за месца Міша.

Я гавора ўсіх іх паразуваць за гэту гаворку, за гэты замуж: нахорта ён мне здаўся!... Пашпарт я атрымліваю некалькі вельмі дэбна: здаю тры фотазнак, здаю метрыку і іншыя патрэбныя дакументы, і на тры дзень атрымліваю кніжачку ў цудоўнай рудой (зусім не «краснокожей») вокладцы: «Пашпарт»... Стыпендыю і больш не зямкаю — яна выцкае ў мяне, як вада скурзь палыцы... А вось на пашпарт — на чырвоны свой куфарак — я вешаю замочок! Не дай божа яму згубіцца ці трапіць у варожыя рукі!

У камсамол нас прымаюць зусім інакш. Спачатку мы падаем заяву ў камітэт камсамола. Потым на агульным камсамольскім сходзе расказваем свае аўтабіяграфіі. Потым, калі камсамольскі сход за нас прагаласуе, і прыме ў свае шэрагі — тады мы ідзем яшчэ ў райком камсамола на зацвярджэнне.

Райком камсамола — утульны асабняк у зеланіне — стаіць, углыбюшы ў двор, на вуліцы Пралетарскай. З ранняў у мяне калюціцца сэрца. Апетыту ніякага — я нават не іду абедваць у нашу студэнцкую сталуюку (сваё жыццё я толькі падтрымліваю бульянамі, запіць капец). Мяне не пакідае адмыславое вольна: а што, калі раптам райком камсамола возьме ды не зацвердзіць мяне ў шэрагах камсамола? Скажучы, у яе дзясцана раскулачаны. У яе стрыечыне сястры муж... Мне страшна нават думаць пра сваю радню... Праўда, гэтак жа хвалююцца і іншыя мае аднагодкі: у Тоні Данилевіч таксама нейкія цёткі выслаюны вельмі далёка (ні то ў Салаўкі, ні то ў Кволяс). І Валодзя Гурбо, які і я, жыўе ў сваякоў — толькі яго бацькі выслаюны... Амаль у кожнага нешта ёсць, амаль кожнаму сваёны даюць жыццё... Толькі мая Шура Палавая чыстая, як шкельца: самая старэйшая сястра — настаўніца і замужам таксама за настаў-

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

нікам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

У райком камсамола нас выклікаюць на шэсць гадзін вечарам. Страх страхам, але ўсё роўна гэты дзень у нас як святло: у гэты дзень мы атрымаем лепшыя свае спарт, у гэты дзень усе мы, не як звычайна, прыйдзім і ўрачыстыя... У райкоме чакаем яшчэ з гадзіна на калідоры. У зашкнёнай вітрыне на сцяне — усё Палітбюро! І гэта вельмі даражы: хоць кожны з нас і ведае склад яго назоўку, а ўсё роўна патаўрыць не пашкодзіць. У райкоме нас чакаюць іспыты па палітграмаце.

У кабінете саркара райкома за чырво-

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

У райком камсамола нас выклікаюць на шэсць гадзін вечарам. Страх страхам, але ўсё роўна гэты дзень у нас як святло: у гэты дзень мы атрымаем лепшыя свае спарт, у гэты дзень усе мы, не як звычайна, прыйдзім і ўрачыстыя... У райкоме чакаем яшчэ з гадзіна на калідоры. У зашкнёнай вітрыне на сцяне — усё Палітбюро! І гэта вельмі даражы: хоць кожны з нас і ведае склад яго назоўку, а ўсё роўна патаўрыць не пашкодзіць. У райкоме нас чакаюць іспыты па палітграмаце.

У кабінете саркара райкома за чырво-

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

«ШАГАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...»

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

СКАЗ ПРА ЛУЖЫЦУ

Імя Георгія Вылчава — супрацоўніка Акадэміі навук Балгарскай Народнай Рэспублікі — вядома ўжо літаратурнай грамадскасці Беларусаў. Шчыравыя пытанні культуры-літаратуры ў нашай рэспубліцы. Ён імала робіць для папулярызацыі нашай літаратуры ў свеце на радзіме, займаецца перакладамі з беларускай мовы.

Цяпер беларускі сябра зноў у Мінску. Мага яго прыезду — падрыхтоўка анталогічнага зборніка маладой беларускай паэзіі, які заплянаваны да выдання ў адным з беларускіх выдавецтваў. Георгій Вылчава прапавядае чытачам «Мастацтва» нататкі са сваёй паэзіі ў кіраўні

домна на цікай Паркавай вуліцы ў Будзішыне, таксама з'яўляецца сымнам вясковай Лужыцы. Але лёс звязвае яго з горадамі, і ён стаў, можа, першым паэтам і прызвікам, хто ўвёў гарадскога чалавек у традыцыйна сельскую лужыцкую літаратуру. З царкава гісторыі, асабліва ў неспаскойным нервае сучаснасці жывучы яго лужыцкія героі. Адышоўшы ў апошнія гады ад лірычных песень, ён пісаў апавесці («Крыста», «Роберт і Сабіна», «Мая жонка Мадленна»), а зараз цалкам аддаўся раманау, які вельмі спарэдачы новы лужыцкай літаратуры. Нядаўна запачыў і выдаў трылогію «Фелікс Гануш». Ён горава даводзіць нам, што пісаў раманаў — напружанага і жыццёва, дэрачы — рамантызаваную гісторыю свайго пакалення, з якім ён адчувае сабе непарушна звязаным, пакалення, на плечы якога леглі перадавыяны, ваенныя і цяжка пасляваенныя гады...

Хто яшчэ? — Юрыя Міліна дзесяць гадоў назад мы ведалі як самабытнага паэта. Але ён кахараваў лязавы дзеяла крытыкі і гісторыі літаратуры і пачаў працаваць там, дзе было шмат пазізі, але не было гісторыі літаратуры і крытыкі ў сучасным сэнсе гэтага слова. Яго пры належачы такія буйныя даследаванні, які «40 гадоў лужыцкага тэатра», манераграфіі, нарысы, артыкулы, рэцэнзіі, пераклады Міцкевіча, Гейне, Невзале, Брэхта. І гэты шчырэ не ўсё. Ён знаходзіць час збіраць і выдаваць анталогіі лужыцкай літаратуры і гісторыі лужыцкіх сувязяў. І кімольна думаеш — ці зноў знаходзіцца бібліяграф, што ўзвусь б ахапіць усю надзвычайна пённую дзясцанаў яго самага, гэтага нашага калегі і прыяцеля, які, акрамя таго, у любы час гатоў пасядзець з госцем, пагутарыць за кубачкам кавы, яшчэ і яшчэ раз прагавіцца ўздоўж старых красавых сценаў, каля вяржы і помнікаў старажытнага Будзішына.

З Юрыем Кохам мы пазнаміліся таксама некалькі гадоў назад. Тады ён быў неспаскойным рэпартажам і паэтам, але ўжо меў і першую апавесць «Дзёржыя Ханан», у якой адлюстравалася яго дзясцанаў, азморчанае фашыскай няволья. Зараз ён добра зарэкамандоваў сабе дэбютам у раманау «Праз сем мастоў». Але рэпартажы ён, напэўна, будзе аддаць гэты доўга, бо ў гэтым жанры — не толькі як рэпартаж лужыцкага ашчэ і былі любімыя. Пры апошнім нашай сустрачці ён падарваў мне свае рэпартажы аб Савецкай краіне з метафарычнай назвай «Падарожжа ў раічыку», напісаная, бласпярэчна, сталым мастаком, рэпартажы з прыкметнай цягай да рэпартажнага стылю...

Кіта Лоранці могаю вядома ў нашай рэспубліцы. Ён быў у Беларусі. Ён гэты ж самы, дакладней, ён застаўся такім жа, якім я бачыў яго першы раз — задулімывы малады чалавек, паэт, паглыб-

у сяле Абухоўка на Беларадзіччыне ў сям'і лезавандляра. У чатыры гады ён захараваў адзёрам і аслеп. Праз некалькі гадоў бацькі аддалі яго ў Маскоўскую школу-інтэрнат для слыхных, па заканчэнні якой (1908) ён некаторы час працаваў у ерскіх Віртуознаўскіх школах. Наогул ён аднаўляў сваёны слых, цудоўна сплываў і іграў не толькі на скрыпцы, але і на гітары, фартэпіяна, а таксама сам ствараў музыку. Пазней Ерашанка часта вступаву з канцэртамі ў Японіі і Кітаі, папулярныя любімыя з дзясцанаў украінскай і рускай песні.

Неўзабаве Васіль Ерашанка захараваў міжнароднай мовай эсперанта. У 1912 г. ён паехаў у Англію, дзе ў той час было добра пастаноўлена навучэнне слыхных. Тут ён наведваў каледж для слыхных і Акадэмію музыкі (на класе скрыпкі). Ён настолькі засвоўў англіскаю мову, што апублікаваў некалькі казак для англійскіх дзасцей, якія цэлла сустраля крытыка.

У 1914 г. В. Ерашанка адправіўся ў Японію, каб там азнаёміцца з

Георгій Вылчаў

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

ЧАЛАВЕК НЕЗВЫЧАЙНАГА ЛЕСУ

Гісторыя сусветнай культуры ведае імкленне дзясцанаў незвычайнага і таленту. Да іх належыць і Васіль Якаўлевіч Ерашанка — палыманы гуманіст і інтэрнацыяналіст, сялыя пісьменнік-самеродак, які стаў шчырэ пры жыцці класікам японскай літаратуры, настольна падарожнік, педагог і мовазнаўца-паліглот (ведаў каля двух дзясцанаў моў), музыкант і сяляк, фалькларыст і казаннік.

Які дзіна, пра Ерашанку значна больш, чым у нас, ведаюць за мяжой, у прыватнасці, ў Японіі, Кітаі, Бірме, Сіяме, Індыі, Толькі ў 1926 г. Беларадзіскае абласное выдавецтва выпусціла ў свет на рускай мове першы зборнік яго твораў «Сэрца арла», а ў 1969 г. ў Кіеве выйшаў зборнік яго казак, легенд і нарысаў на украінскай мове пад назвай «Кветка справядлівасці». У той жа час яшчэ ў 20-я гады ў Японіі выйшлі тры кніжкі Ерашанкі, а за апошнія дзясцанаў гады тры двойчы выдвалася яго творы ў трох тамах. Аднак на гэты есць свае прычыны.

Васіль Якаўлевіч Ерашанка нарадзіўся 31 снежня 1889 г. (ст. ст.)

ШАХАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

ШАХАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

ШАХАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

ШАХАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

ШАХАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

ШАХАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

ШАХАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

ШАХАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

ШАХАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

ШАХАЙ НАПЕРАД, КАМСАМОЛЬСКАЕ ПЛЕМЯ...

накам. І сярэдняя сястра — настаўніца. Гэта ж, тутэйшая сястра — жонка камандзіра! Бацькі ў Шуры таксама няжны ні кулякі, ні ворагі — таксама дома на месцы. Есць чаму пазаздросціць...

ДА 80-ГОДДЗЯ 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ В. Я. ЕРАШЭНКА

Пятніца, 13 лютага 1970 года

Трэба адразу сказаць, што майстры мастацкага чытання Вольга Спіткоўская і Мікалай Зорын удаля выйрабы літаратурна твор для праграмы, якую яны падрыхтавалі да лямінскага юбілею, зроблена кампазіцыя паводле паэмы «Вечер з Волгі» А. Вялюгіна.

па-мастацку апраўдана пэтытыка—усё гэта ўважліва і ў выкананні палітру В. Спіткоўскай і М. Зорына. Мабыць, найбольш удалася ім тры старонкі пэтытыка, дзе раскрываецца драматычнае жыццё імперскай правінцы і чыноўніцкіх афіцыйных сталіцаў. «А гэта кніжка... з Пецярбурга старэйшы брат зімой прывёз. Пад вокладкаю—подвы бур, закуреных усю краіну лёс, гарачы пот, крывыя крывыя, мазольныя поціскаў метал, які змятае, саршышчы крыты, тэва законы, капіталізм! Арысты перадаюць і вобразна стыхію перадаюць старонкі пэтытыка, і дэталі жанравых сцэн, і драматычнае напружэнне падымаюць, якія вядуць браты Ульянавы з царызмам.

Дарэчы, нядаўна адбыўся соты паказ кампазіцыі на публіцы. Канечне, і на сустрэчах са слухачамі выканаўцы шліфуюць асобныя фрагменты, удакладняюць мастацкія акцэнты, шукаючы самапатрэбны інтанацыі, каб пазбегнуць, напрыклад, пунівай дэкламацыйнасці або залішня бытавых фарбаў у асобных мясцінах. Знойдзены галоўныя—адзіна і дынамічная плынь чытання твора, які гучыць на канцэртнай эстрадзе поўнаю «академічнаю гадзіною» — сорак пяць мінут. Увага слухачоў не слабне, і нават той, хто ведае «Вечер з Волгі», нібы зноў гартвае старонкі пэтытыка, адчуваючы ў гэты аддзены, які пры чытанні «усласнымі вачыма» не адразу ўспрымаеш. У прымятасці, вельмі шыра гучыць у кампазіцыі тэма маці—Марыі Аляксандраўны Ульянавай, для выказвання якой В. Спіткоўская знаходзіць пранікнёны інтанацыі, не спрабуючы «іграць» вобраз, а ў адпаведнасці з лагаваным жанру мастацкага чытання.

«И не то, чтобы да...» І іншыя. На эстрадзе спявак трымаецца даволі свабодна, лёгка валодае голасам. Эстрадны ансамбль «Сувенір» пад кіраўніцтвам А. Акжыгітава — душа канцэрта. Шэсць музыкантаў, якія складаюць музычны ансамбль, вельмі добра, з захваленнем і разам з тым сур'езна, з паўцём адказнасці акампануюць спевакам. Ён выконвае і свае «сольныя» нумары. Не лішнім будзе значыць, мне думалася, што ў гэтых «сольных» выступленнях ансамбль часам з'яўляўся гучнацю, усё павінна быць у разумных межах.

Гомельская філармонія ішчэ вельмі маладая, маладая і яе выканаўцы. Выступленні эстраднага калектыву «Сувенір» абуджаюць. Пры далейшай сур'езнай рабоце гомельчане змогуць заняць дастойнае месца ў радзе майстроў беларускага эстраднага мастацтва.

У і заключэнне мне хочацца сказаць вельмі шчыра. У гэтай праграме, якую нам паказалі гомельчане, апрама пэтытыка і Лунчанка, не было ні адной пратэставаў у ім і беларускае інструментальнае музыка. У нас ёсць многа цікавых твораў, якія могуць з поспехам гучаць на вялікай канцэртнай эстрадзе, іх трэба старанна падабраць і ўзяць «на ўзбраенне».

Я веру, што так і зробіць гомельскі «Сувенір».

Выступае эстрадны калектыв Гомельскай абласной філармоніі «Сувенір».

КУЛЬТУРНАЕ ЖЫЦЦЕ За рубэжам КНИГА ВАЖЫЦЬ ЧВЭРЦЬ ТОНА

Наўрад ці знойдзецца аматар старажытных кніг, які адмовіўся б набыць маляўнічы атлас, выпушчаны ў 1665 годзе вядомымі галаўдскімі картографамі Іонам Блаў і Ніколасам Вісерам. Але ёсць толькі адно маленькае «але»: гэты атлас важыць два з паловай цэнтнеры, а яго выдата пераўважана аднаго метра 70 сантыметраў у шырыню. Зразумела, што не толькі калекцыянер, але і не ўсякая бібліятэка зможа дазволіць сабе такую кніжку.

Атлас, які з'яўляецца жамчужнай Дзяржаўнай бібліятэкі ГДР, у сучасны момант заканчвае «курс лясняны» ў Лейпцыгскім выдавецтве «Эдзіцён Лейпцыг». Пасля таго, як га самай вялікай у свеце кніжка будзе адноўлена, яна выйдзе стэрэатыпным выданнем, прычым яе фармат у два разы памяншыцца.

Выдавецтву «Эдзіцён Лейпцыг» улетэ 10 гадоў. Але яно ўсё яшчэ мае права ганарыцца сваім дасягненнем як у выданні ўнікальных бібліяграфічных экзэмпляраў, так і ў публікацыі кніг па вылучэнным мастацтва, гісторыі культуры, тэатру, музыцы, навуцы, тэхніцы, спорту. Адначасова з самай вялікай у свеце кніжкай «Эдзіцён Лейпцыг» выходзіць «Міна абука» — яе фармат — 3 на 2,5 см. Кожная старонка гэтай малюскай кніжкі будзе забіць літары алфавіта. Абука, якую выдадуць на самай тонкай японскай паперы, несумненна, спадбаецца кнігалюбам.

За 10 гадоў свайго існавання «Эдзіцён Лейпцыг» выпусціла 530 кніг, 320 з якіх — на замежных мовах. Яно супрацоўнічае з выдавецтвамі 39 краін.

В. ЧУДАУ. (ТАСС.)

ЯШЧЭ АДНА РАБОТА ГЭТЭ-МАСТАКА

У мастацкім музеі сусветна-ягомага чэхаславацкага курорта Карлавы Вары зроблена незвычайнае адкрыццё. Вывукачы калекцыя графікі — адзін з вялікіх графічных збораў дэспублікі — дырэктар музея і. Коўдэлава па радзе прыжмет дапусціў, што адзін з афортаў створаны Іганам Вольфгангам Гэтэ.

У музейнай калекцыі ўжо ёсць дзевяццаць граўюр і маляўніцкая вялікая нямецкага паэта, мысліцеля і мастака. Знаходка абцяла стаць трынаццатай работай Гэтэ, які належаць музею ў Карлавы Вары. Уважлівае вывучэнне афорта ўмацавала ўпэўненасць мастацтвазнаўцы. Ён знойшоў нават ініцыялы Гэтэ, якімі падпісана работа.

На афортце намалеваны горы пейзаж і на яго фоне — мастак, які малюе горы. На думку спецыялістаў, пейзаж вельмі нагадвае выгляд Крушых гор, дзе бываў Гэтэ.

Як вядома, Гэтэ трынаццатай разоў прыязджаў у Карлавы Вары. Таму не дзіўна, што імяна тут захаваўся сведчэнні яго мастацкага таленту.

Б. КРАЕУСКИ, карэспандант ТАСС.

ТАК называецца новая праграма, падрыхтаваная эстрадным калектывам «Сувенір» Гомельскай абласной філармоніі.

Спектакль-канцэрт у двух аддзяленнях прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Першае аддзяленне названа «Вечер агонь». Вершы і песні, якія тут гучаць, узрастаную падзеі гераічных гадоў рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, першыя пягадоў, неўміручыя подзвігі нашага народа ў суровыя часы Вялікай Айчыннай... Гэтыя песні, знаёмыя людзям розных пакаленняў з дзяцінства і юнацкіх гадоў! Як многія яны гавораць сабой гераічную гісторыю нашай краіны, гісторыю, услаўленую Дунаевым, Шостакавічам, Аляксандравым, братамі Панкрас, Лёвным, Салаўевым-Сядым і іншымі савецкімі кампазітарамі. Яны — наша песенная класіка, і тое, што гомельскія артысты сабралі гэтыя песні ў рамонтна-ўсхваляваны расказ, здаецца мне цікавай і патрэбнай справай.

Прыемна было назіраць, як моладзь, якая прыйшла на гэты канцэрт і некалькі нечаканна трапіла ў свет гераічнай і рэвалюцыйнай рамонтнай бацькоў, слухала першае аддзяленне канцэрта. Чулая, напружаная цішыня, атмасфера глыбокага ўзаемаарумення ўсталявалася паміж сцэнай і залам.

Робота ўсяго калектыву і рэжысёра-пастаноўшчыка А. Ба-

«УСІМ, УСІМ, УСІМ...»

У першым аддзяленні канцэрта спявачка удаля інтэрпрэтавала вядомую песню грамадзянскай вайны «Там вдалі, за рекой». А вось другая песня «Ямшчын, не гони лошадей» — старадаўні рускі раманс, уключаны ў рэпертуар спявачкі, выконваўся з нейкім сентыментальным надбывам.

Барыс Валадзько спявае вядомыя песні савецкіх кампазітараў: «Жураўлі на Палессе ляцяць». І. Лунчанка, «Эй, ухнем!» А. Колкера, «Сэрца на снезе» і «Чортава кола» А. Бабадзіна. Голас у В. Валадзько невялікі, але выразны. Спачатку спявак здаецца некалькі сумным, але потым, як кажуць, «распеўся». На жаль, выканаўца мадэра Барыс Валадзько не пазбыла пераймальнасці. У ёй маля свайго, арыгнальнага. Хоць паэтыка спявак шукаць сваё выканаўчы почыр. І свой рэпертуар.

Анатоль Ярмоленка ўяўляецца больш самастойным спявачкам, хоць і ён часам «азаўраецца» на прыназінах аўтарытэты. Ён спявае песні І. Лунчанка «Парень-паренек», Баль-Воль аглы «Раздумье», Тухманова

Выступае эстрадны калектыв Гомельскай абласной філармоніі «Сувенір».

МАСТАЦКАЯ ФОРМА ВЫРАБУ

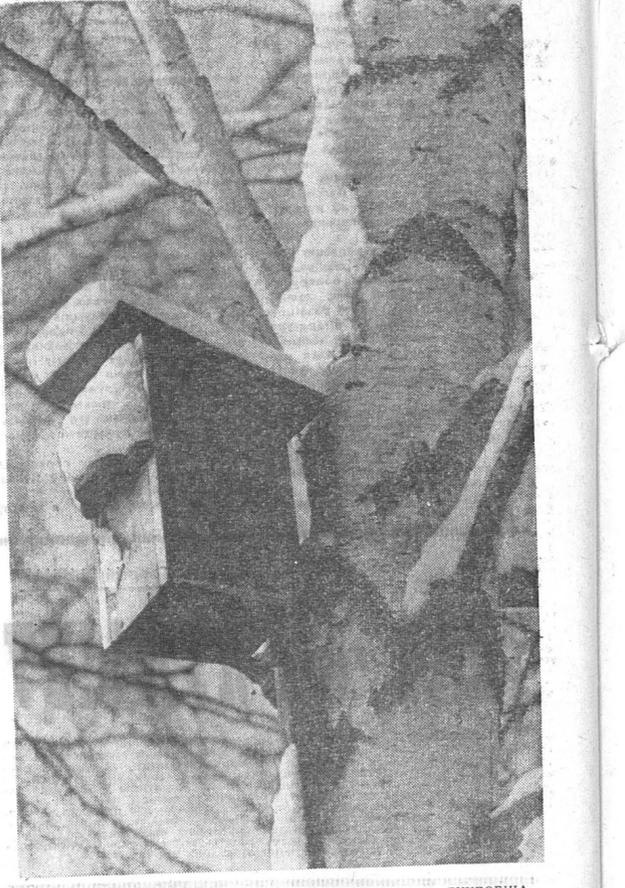
Знешні выгляд вырабу значыць куды больш, чым прынята думаць. Гэта добра вядома тым, хто займаецца збытам, тым, напрыклад, тэлефонныя апараты, зроблены ў Рызе. Пры гэтым, ручная мадэль не заважае, ручная мадэль не заважае на прылаўках маляўніцаў.

«ПАЧАКАЙ, ЗАТРЫМАЙСЯ...»

Я сутрагана чапляюся за Фросю, чапляюся за Вірукова (Вірукоў наш камсамольскі сакратар і амаль жыхар нашага смага: яму падабаецца Жэня Шурына, і ён не вылазіць з нашага пакоя). Хутчэй, хутчэй, не адставайце! У метру нас падхоплівае пагома... Вілеты, кантраляры і — раптам! Душа адрываецца ад цела і коціцца недзе ўніз, пад ногі людскому папоку, у ціцка недзе ўніз, пад ногі людскому папоку... (Ну, калі я ўжо адсюль вярнуць жывою...). А людзям навакол хоць бы знак: коціцца ў прорыв і яшчэ кніжкі чытаюць.

«ПАЧАКАЙ, ЗАТРЫМАЙСЯ...»

Мы чакаем Шурку паўгадзіны, гадзіну... Позна ўжо. — Будзе навука, — кажа Ханін, — запомніце гэта кожны. Гэта вам не па Цімерманскай разгаворы... У Маскве перш за ўсё патрэбна дысцыпліна. Пасхалі! — Назаўтра раніцою мы ўсе ідем на Красную плошчу. Ідем да Маўзаля Уладзіміра Ільіча Леніна. Адсюль пачынаецца Масква. Мы ўсе хвалюемся. Ці скорка ўжо? Ці скорка? І калі, нарэшце, доўгачаканы момант настане, то што ж мы бачым? Па самай сярэдняй Ханін вядзе нас і становіць у чаргу недзе аж у Аляксандраўскім садзе. Чарга вецца па заснежаным садзе, па бруку Манежнай плошчы і жывою ручнаю вышпываецца на Красную плошчу. У гэтай ручаіне і мы імякнем прыпасці да тых святых камяней, якія вартуюць вечны сон Леніна... Крок за крокам. Усё бліжэй і бліжэй.

ГАСПАДАРЫ ДАЛЕКА... Фотааўд К. ЯКУБОВІЧА.

ЛЕБАЧАННЕ

13 лютага

Першая праграма. 9.10 — тэлебачанне — школа. Беларуская літаратура. 10-ы клас. «Толькі наперад...» Паэзія А. Булышова. 9.45 — «Іван Катляроўскі». Кінаархыв. 10.00 — «Навіны» (М). 10.15 — для школьнікаў. «Джаваранак». Музыкальная праграма. Мастацкі фільм (М). 12.05 — «Па ленінскіх мясцінах». Репартаж са Смольнага «Навіны» (М). 17.00 — праграма радыё. 17.30 — «Навіны» (М). 17.15 — «Панарама навін». Уключэнне Гродна. 18.30 — «Позытыў». Тэлевізійны альманах. Перадача з Ленінграда. 19.00 — «У. І. Ленін. Хроніка жыцця і дзейнасці». Мастацкі фільм (М). 20.40 — «Эстафета навін» (М). 21.30 — тэлевізійны тэатр «Вікторыя» «Навы сусвет». Выпуск лісьця «Навы сусвет». Выпуск лісьця (М). 22.15 — «Сенія ружей перадавоў, заўтра — дзёныт конкордыя». Беседы з школьнікаў. «Заебраў» 22.40 — «Я — 70». Маладзёжная праграма. 23.20 — дзёныт у зямной спартыўнай дзёныт у каларовае тэлебачанне. «Гэтыя лютаскія заве!» Музыкальная вясёлая праграма (М). 00.30 — «Навіны» (М).

Прагнаны медведзевыяты. «Як зрот штонкі раздэбуць». Мультифільм. 16.35 — «Дзень за днём». Штотыднёвы агляд. 17.05 — «Лета піс паўстагоддзі». Тэлевізійны дакументальны фільм. «Год 1923» (М). 18.00 — «Навіны» (М). 18.05 — СССР — ШІА. Міжнародная сустрэча. Трансляцыя на Маскву. 20.30 — «Ваш пункт гледжання». Уварак з Генеральным сакратаром Гасам Холам (М). 21.05 — «Залатоце сэрца». Мастацкі фільм. 1-я і 2-я серыя. 23.45 — дзёныт чэмпіянату свету па лыжах (М). 00.15 — «Навіны» (М).

15 лютага

Першая праграма. 8.30 — праграма перадачы. 8.35 — для студэнтаў тэхнікумаў. Электратэхніка. 9.05 — «На зарынку становіся!» (М). 9.15 — «Навіны» (М). 9.30 — «Будзьце ўважлівы!» (М). 10.00 — «Музычныя ніскі» (М). 10.30 — «Рашаны снежаньскага Пленума ЦК КПСС — у жыццё». «Гарызонты тэхнічнага прагрэсу». 11.00 — «Мужычынская размова». Мастацкі фільм. 12.30 — для дзяцей. «Вас выклікае «Спартландыя». 13.30 — для воінаў Саюзаў. 20.45 — «Сенія ружей перадавоў, заўтра — дзёныт конкордыя». М. 18.05 — каларовае тэлебачанне. «Вясёлы гародок». «Вялая дарога». «Зялёны шум». Кінаархыв. 19.05 — для дашкольнікаў. «Англіскае мовы». Перадача 9.я. 19.30 — канцэрт. 22.15 — каларовае тэлебачанне. «Наруцьель». Тэлевізійны агляд (М). 23.00 — каларовае тэлебачанне. «На зямлі рускай». Тэлевізійны фільм (М).

14 лютага

Першая праграма. 8.30 — праграма перадачы. 8.35 — для студэнтаў тэхнікумаў. Супрапат. 9.05 — «Гімнастыка для ўсіх» (М). 9.30 — «Навіны» (М). 9.45 — «Эстафета». Навукова-папулярная праграма. Перадача з Рыгі. 10.15 — музыкальная праграма (М). 10.45 — каларовае тэлебачанне. «Палітра» (М). 11.15 — «Тыдзень планеты». Міжнародны агляд. 11.35 — музыкальная праграма. 11.50 — мастацкі рэспубліканскі ўспрымаючы годзе. Репартаж з Рэспубліканскай выставкі. Перадача першая. 12.35 — «Чора, сёння, заўтра». Музыкальная праграма. «Музыка сёння». 13.00 — каларовае тэлебачанне. Чэмпіянат свету па лыжах. Перадача з Чэхаславацкай Рэспублікі. «Тэлевізійны народны ўніверсітэт». Факультэт навукі і тэхнікі. «Пераўтварэнне прыроды» (М). 15.20 — «Навіны» (М). 15.25 — факультэт культуры. Марксісцка-ленінская эстэтыка. «Крыгіна сучасных буржуазных канцэпцый» (М). 16.05 — дзёныт з вяртаннем. «Два

Беларуская тэатральная аб'яднанне глыбока смутнае аб смерці Уладзіміра народнага артыста БССР Мірошча Е. Дунаевым. Мірошча на талі Аляксандраўна і выказвае спачуванне родным і блізкім нябожчыцы.

Галоўны рэдактар Л. Я. ПРОКША. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАУ, А. Ц. БАЖКО [намеснік галоўнага рэдактара], Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНІКАУ, К. Л. ГУБАР'ЯН, І. М. ДАБРАЎАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗ-ЛОУСКИ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ [адказны сакратар], Р. К. САБА-ЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. П. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу. НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: Мінск, вул. Захарова, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназначна сакратара — 33-44-04, аддзела літаратуры — 33-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-24-62, аддзела вылучэннага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-22-04, аддзела інфармацыі — 33-44-04, выдавецтва — 32-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і прэсы-няа Саюза пісатэлей БССР, Мінск.

Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Індэкс 63856 АТ 21413.